

Zero Waste Europe es va crear per capacitar les comunitats per repensar la seva relació amb els recursos. En un nombre creixent de regions, grups locals d'individus, empreses i funcionaris municipals estan avançant de manera significativa cap a l'eliminació dels residus a la nostra societat.

ESTUDI DE CAS #

Juny de 2015

LA HISTÒRIA DE GUIPÚSCOA

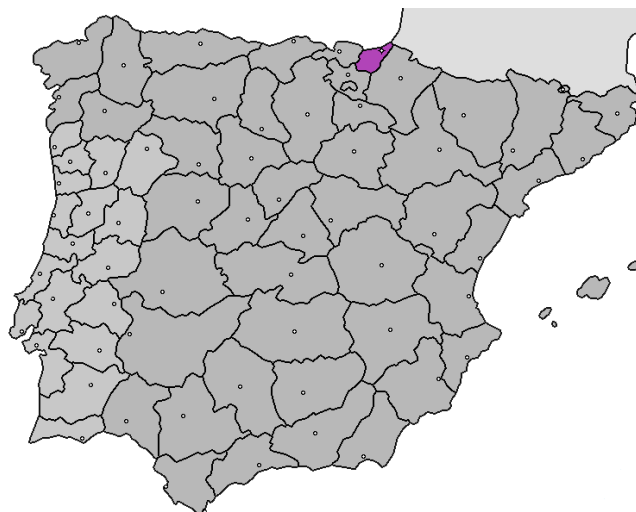
La província de Guipúscoa, al País Basc, pràcticament ha doblat els índexs de reciclatge en cinc anys i ha fet que la inversió en una planta incineradora esdevingui innecessària. És la prova vivent que es pot fer la transició cap a un sistema d'economia circular de gestió dels recursos i s'ha establert com a model per a les regions d'Europa que lluiten per complir els objectius europeus de reciclatge del 2020.

Gipúscoa: un model europeu de transició de la incineració al residu zero. Com va començar tot?

La mitjana de la recollida selectiva d'Espanya se situa per sota del 30%. El 2002 Guipúscoa enviava el 80% dels seus residus a l'abocador i, d'acord amb les tendències d'aleshores, les autoritats consideraven que per augmentar els índexs de reciclatge calia invertir en una planta incineradora.

El Pla integral de gestió dels residus de Guipúscoa es va redactar per al període 2002-2016 i per primera vegada es declarava que Guipúscoa necessitava una planta incineradora. L'objectiu del pla era augmentar els índexs de reciclatge fins al 30% el 2016 i ni tan sols es va tenir en compte que els residus orgànics es podien recollir de manera selectiva. El pla considerava que fer que els índexs de reciclatge superessin el 40% era totalment impossible i preveia que la generació de residus continuaria creixent inexorablement.

Tan bon punt es va anunciar el nom de la ciutat que acolliria la incineradora, la societat civil es va mobilitzar per oposar-se al model de gestió dels residus i va començar a treballar en alternatives.

- **Quilòmetres quadrats: 1.909**
- **Municipis: 88**
- **Habitants: 732,468**
- **Residus generats: 315.000 t**
- **Recollida selectiva (2014): 51 %**
- **Fracció resta per persona i any: 232 kg**

2009: els primers municipis comencen a avançar cap al residu zero

Usurbil és un poble de 6.000 habitants situat al costat de la carretera on s'havia de construir la incineradora. El 2009 es va atrevir a aplicar un sistema de recollida selectiva porta a porta amb una especial atenció en la recollida selectiva dels residus orgànics. Fins aleshores, a Guipúscoa ningú no tenia experiència ni hi havia municipis propers per imitar. **Només comptaven amb la mobilització ciutadana i la voluntat política de construir una alternativa millor.** Amb l'ajuda d'experts en el residu zero de Catalunya, Usurbil va planificar un sistema innovador de recollida porta a porta que va quadruplicar els índexs de reciclatge el primer mes des de la seva aplicació.

Després de l'èxit d'aquesta experiència, dos municipis van adoptar l'estratègia del residu zero el 2010. Un d'ells va ser Hernani, amb 20.000 habitants. Com en el cas d'Usurbil, els motors del canvi van ser la mobilització ciutadana i els càrrecs electes. A les poblacions on s'ha aplicat el sistema de recollida porta a porta, la implantació del sistema va anar precedida d'un procés participatiu. Es van organitzar més de vint reunions a cada població; en aquestes reunions, els ciutadans van decidir les hores i les freqüències de recollida de les diferents fraccions de residus.

Per exemple, a Hernani els residus orgànics es recullen tres cops la setmana; les bosses d'envasos lleugers, dos cops la setmana; el paper i el cartró, un cop la setmana, i la fracció resta, un cop cada dues setmanes. Com a conseqüència, la recollida selectiva per al reciclatge va passar del 28% al 82% en qüestió de mesos i es van mantenir uns índexs similars en els anys següents.

Més residus reciclats poden ser sinònim de més despeses de recollida, però també són sinònim de més ingressos per la venda de materials reciclables i menys costos per l'eliminació dels residus (**ara els costos per l'eliminació dels residus representen el 17% del pressupost, mentre que abans del canvi representaven el 74%**). Com a conseqüència, el 2012 el poble d'Usurbil va crear un lloc de feina nou per cada 1.000 habitants i va estalviar 149.535 €, aproximadament 25 € per persona i any.

2011: el partit favorable a la incineradora perd les eleccions

Mentrestant, el govern provincial avançava amb la idea de construir la incineradora malgrat que cada cop hi havia més proves d'una alternativa viable i que la capacitat prevista de la incineradora ja era superior als residus generats a Guipúscoa. L'oposició pública i la tossuderia del govern guipuscoà per forçar la construcció d'una incineradora sobredimensionada i cara van pesar en el fet que el partit al govern perdés les eleccions a favor d'un partit que s'havia compromès a portar Guipúscoa pel camí del residu zero.

El 2012 el nou govern va presentar un pla alternatiu d'infraestructures inspirat en el full de

ruta de l'economia circular presentat per la Comissió Europea. **El pla aspirava a complir els objectius de reciclatge de la UE del 50% el 2020, eliminant progressivament la deposició de residus reciclables i aturant l'abocament dels residus no tractats.**

El nou pla se centrava en la implantació de la recollida selectiva intensiva amb especial atenció al tractament dels residus orgànics, per als quals es preveien plantes dedicades exclusivament al compostatge. Amb el nou pla, la incineració era prescindible i la inversió necessària per a la nova infraestructura es va reduir a un terç. A més, amb una inversió molt inferior es va aconseguir crear deu vegades més llocs de feina nous relacionats amb el tractament dels residus i reduir les emissions associades amb el transport només aplicant el principi de proximitat a la gestió dels residus orgànics.

Es van fomentar l'autocompostatge i el compostatge comunitari i el nombre de poblacions que gestionen els residus orgànics in situ ha augmentat des d'aleshores, amb la qual cosa es redueixen els costos de recollida i tractament.

Es van elaborar projectes específics amb els actors socials per fer prendre consciència de la reducció dels residus i la reutilització. A més, a la zona s'han iniciat alguns experiments socials interessants per abordar la crisi econòmica actual.

Per evitar el malbaratament alimentari, el 2013 el govern va col·laborar amb el Banc dels Aliments de Guipúscoa i va treballar amb persones en risc d'exclusió social per distribuir 741 tones d'aliments entre les persones necessitades.

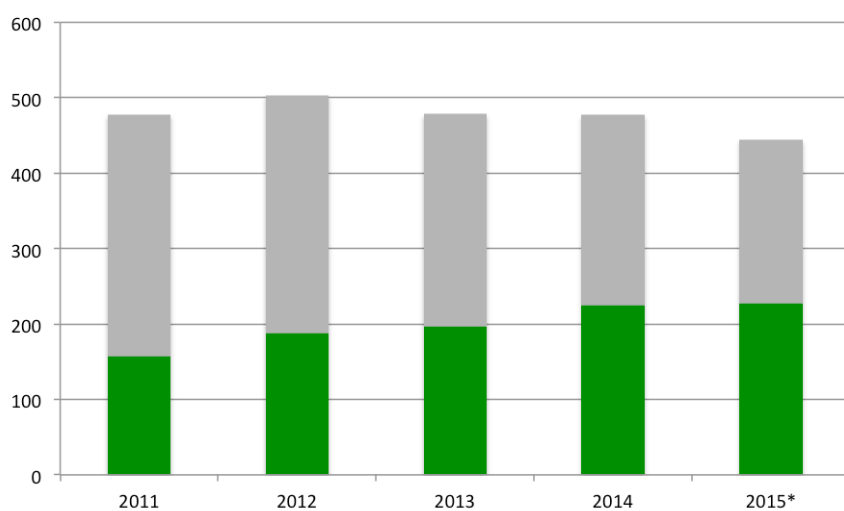
Els aliments que els grans establiments minoristes pretenien llençar, perquè ja estaven caducats o perquè l'envàs estava fet malbé, es van recollir i classificar, i els aliments aptes per al consum humà es van distribuir.

Per fomentar la reutilització, en col·laboració amb la fundació social Emaús, es van construir ecocentres per recuperar materials i promoure un servei de venda d'articles de segona mà.

Aquesta mesura també ha possibilitat la creació de llocs de feina per a persones en risc d'exclusió social.

Pel que fa a la incineradora, el fet que no es construís constitueix un incompliment del contracte amb les entitats bancàries i el Banc Europeu d'Inversions, i els ciutadans de Guipúscoa van acabar pagant 8,19 milions d'euros per una inversió que no es va produir en una infraestructura que no calia. Malgrat tot, fins i tot amb el pagament d'aquestes sancions, el pla del residu zero de Guipúscoa ha suposat un estalvi de 258 milions d'euros en comparació amb la incineradora i continuarà aportant beneficis econòmics, socials i mediambientals els propers anys.

Augment de la recollida selectiva i disminució de la fracció resta 2011-2015 (kg per pers./any)

*Pel 2015, dades del primer trimestre.

2011 -2015

- 7% de residus generats
- 32% fracció resta

Índex de reciclatge del 32% el 2011 al 51% el 2015

2013 - 2015: el residu zero s'implanta a tota la província

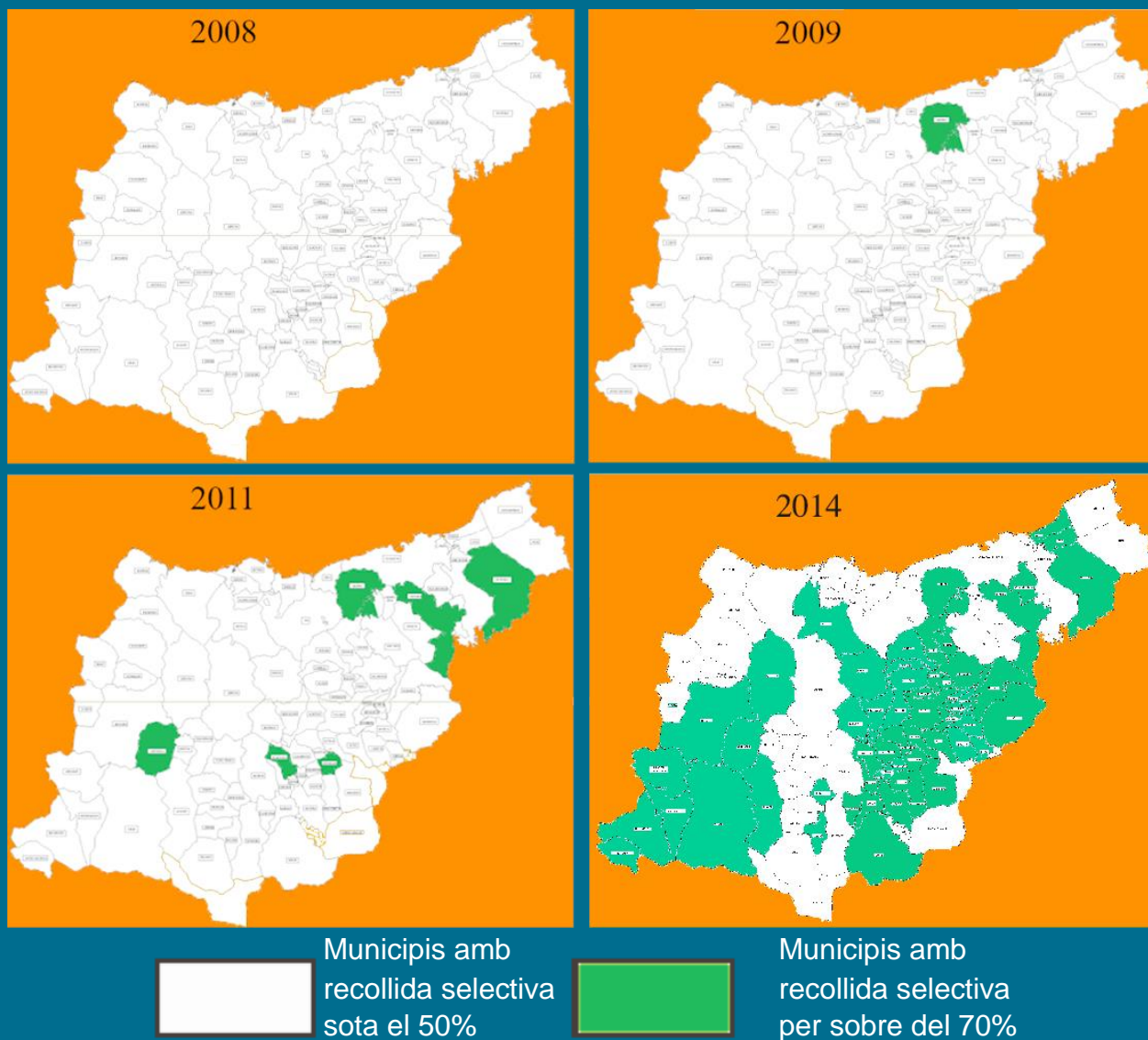
A principis de 2013 només hi havia cinc municipis a Gipúscoa que haguessin fet la transició i recollissin més del 70% dels residus de manera selectiva. A finals de 2014, el nombre havia arribat a 60, és a dir, dos terços dels municipis de Gipúscoa recullen més del 70% dels residus de manera selectiva i molts d'ells reciclaben més del 80% dels residus.

L'aplicació del sistema a altres municipis continua i a principis de 2015 a Gipúscoa la

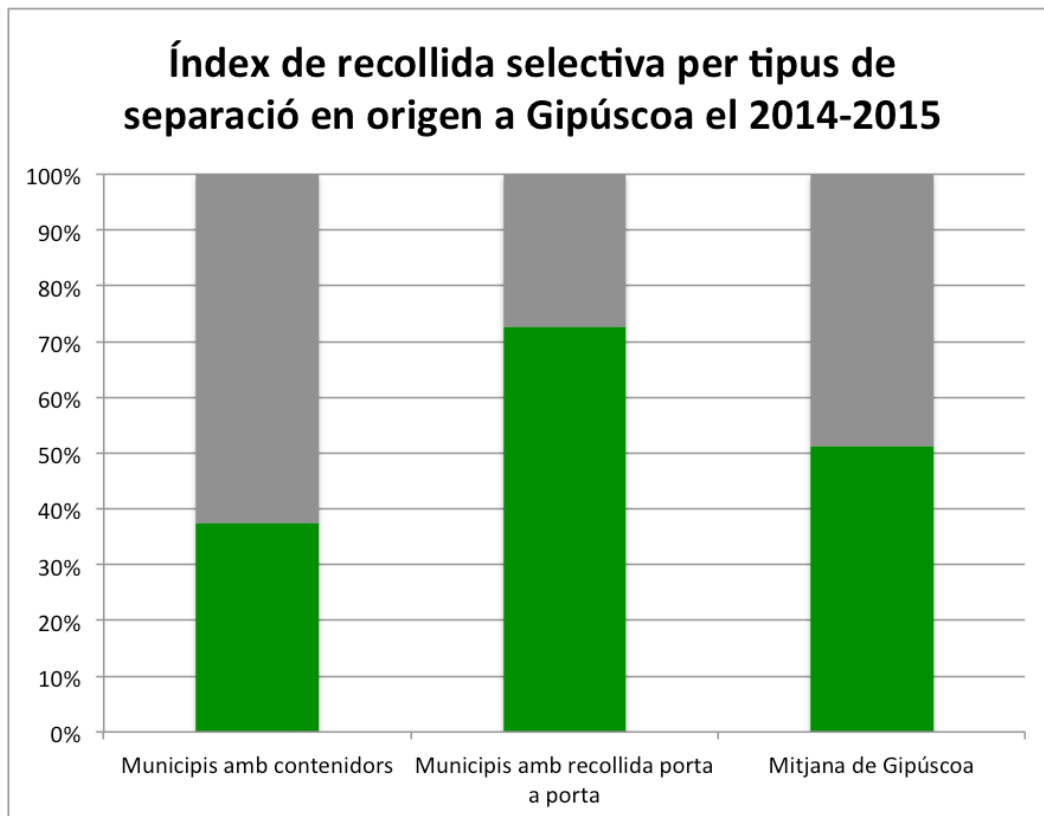
recollida selectiva representava el 53% i, per tant, havia assolit els objectius de reciclatge europeus establerts per a 2020. L'objectiu per a 2020 és arribar al 70%, amb la qual cosa es complirien els objectius que la UE està considerant establir per a 2030.

La política activa de prevenció dels residus continua donant resultats: la generació de residus disminueix malgrat el creixement del PIB dels darrers anys. Una desena part de la població (57.218 habitants) fa autocompostatge o compostatge comunitari, la qual cosa suposa un estalvi econòmic tant per a ells com per a la comunitat.

L'evolució de la recollida selectiva a Gipúscoa

Les millores són encara més significatives si es té en compte que només una cinquena part de la població de Gipúscoa viu a municipis que hagin fet la transició. Això demostra que els resultats d'aquests municipis són excel·lents i en alguns d'ells la recollida selectiva supera el 80% o fins i tot el 90%.

Passos següents i conclusions

Gipúscoa representa la transició més ràpida d'un sistema basat en la deposició al residu zero d'Europa, ja que pràcticament ha doblat els índexs de reciclatge en quatre anys i aquests tenen perspectives de continuar augmentant en els propers anys.

Confirma que prescindir de la incineració no és només possible sinó també recomanable, perquè és més barat, permet uns índexs de reciclatge més ràpids i elevats i genera més llocs de feina amb un impacte mediambiental substancialment inferior.

Demostra que és possible passar d'uns índexs de reciclatge baixos al 70% en només deu anys, cosa que fa perfectament possible que la UE estableixi uns objectius de reciclatge del 70% per a 2030.

Escrit per Joan Marc Simon
Zero Waste Europe
Juny de 2015

Aquesta publicació ha comptat amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori
i Sostenibilitat

Agència de
Residus de
Catalunya

Fonts

GHK, Consorci Gipuscoà de Residus
Ibaiondo Industrialdea 27-3,
20120 Hernani Gipuzkoa;
www.ghk.eus

Per més informació, visiteu:

www.zerowasteurope.eu
www.facebook.com/ZeroWasteEurope

O contacteu:

info@zerowasteurope.eu
Twitter @zerowasteurope